

POSTANOWIENIE

26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

na posiedzeniu niejawnym 26 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa P.J. i M.B.

przeciwko Bank w W.

o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę
i ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 10 października 2023 r., V ACa 776/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od Bank w W. na rzecz P.J. i M.B. kwotę po 1350 (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych na rzecz każdego z powodów z tytułu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Bank AG (spółka akcyjna) w W. prowadzącego działalność gospodarczą za pośrednictwem Bank AG (spółka akcyjna) Oddział w Polsce łącznie na rzecz P. J. i M. B. kwoty 75 317,54 zł i 21 857,25 euro z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty. W punkcie drugim wyroku oddalił powództwo główne o zapłatę w pozostałym zakresie, a w punkcie trzecim ustalił, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy o kredyt hipoteczny nr [...] z dnia 11 września 2009 r. zawartej przez P. J. i M. B. z bank1 spółką akcyjną Oddział w Polsce (poprzednikiem prawnym strony pozwanej).Apelację pozwanego od wyroku Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 10 października 2023 r. oddalił i zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w ten sposób, że oddalił powództwo o odsetki ustawowe od zasądzonych w nim kwot do dnia 16 marca 2022 r.

Od wyroku Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną wniósł pozwany, wskazując, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), a to przepisów art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13, art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 354 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego.

Ponadto skarżący wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), związane z wykładnią art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 oraz art. 385² § 2 k.c. w związku z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, prawidłowym jest przyjęcie nieważności całej umowy, skoro klauzule ryzyka walutowego, określające – zgodnie z jednolitym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – główny przedmiot tej

umowy, nie stanowią niedozwolonych (nieuczciwych) warunków umownych. Skarżący ponadto wskazał, że w sprawie występuje również istotne zagadnienie prawne, związane z wykładnią art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie wyżej powołanego art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo-odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa. Skarżący wskazał także, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, związane z wykładnią art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz w związku z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany do waluty obcej klauzul odnoszących się do indeksacji kredytu kursem waluty obcej za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne i w konsekwencji przyjęcia upadku umowy jako konsekwencji wyeliminowania z niej mechanizmu indeksacji, kierując się zasadą utrzymania umowy w mocy oraz mając na uwadze postulat przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w przypadku braku nieuczciwych warunków umownych, prawidłowe jest odwołanie się, jako do podstawy dla określenia oprocentowania zobowiązań kredytowych wyrażonych w walucie polskiej, do stawki referencyjnej WIBOR, skoro w umowie wiążącej strony stawka ta występuje i jest ona definiowana jako odnosząca się do kredytów

nieindeksowanych, wyrażonych w walucie polskiej. Skarżący ponadto wskazał, że istnieje potrzeba wykładni przepisu prawnego budzącego poważne wątpliwości i wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), a to art. 189 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części, jak również o uchylenie w części (pkt. I, III i IV) wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 16 marca 2022 r. i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa również w pozostałej części z uwagi na oczywistą zasadność przywołanej w skardze kasacyjnej podstawy naruszenia prawa materialnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżącego obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie ilości przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. ma zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest przecież jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa, przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów.

Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie SN z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Istotność problemu prawnego wyraża się w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie SN z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie SN z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Natomiast powołanie się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. np. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20).

Uchwała składu całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118) mająca moc zasady prawnej (art. 87 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym) i wiążąca inne składy Sądu Najwyższego, przesądziła, że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Zatem wskazany przez skarżącego zakres wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c., w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości (zob. m.in. postanowienie SN z 22 maja 2024 r., I CSK 707/24).

Ponadto we wskazanej uchwale rozstrzygnięto, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Utrzymanie w mocy tego typu umowy byłoby możliwe tylko w sytuacji, gdyby konsument wyraził wyraźnie taką wolę. Możliwość zapobiegnięcia nieważności umowy ma charakter ochronny względem konsumenta, tj. obowiązuje jedynie w przypadku, gdyby nieważność miała narazić konsumenta na niekorzystne względem niego konsekwencje. Wyrazem tego jest stanowisko, że niedozwolone postanowienie umowne jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, albowiem oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwałę 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Od tego też momentu klauzule abuzywne nie są wiążące dla konsumenta, chyba że – jak wskazano powyżej – konsument wyrazi świadomą wolę na objęcie go takim postanowieniem umownym. Mamy zatem do czynienia ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej klauzule abuzywne pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru tych postanowień umownych (wyjątek stanowi wola konsumenta). Abuzywności poszczególnych klauzul zawartych w umowie kredytu nie wyeliminowało zatem wprowadzenie w 2011 r. ust. 3 do art. 69 pr. bank., w wyniku czego kredytobiorcy uzyskali w ramach umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska ustawową możliwość dokonywania spłat rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Ta nowelizacja miała na celu wyeliminowanie tzw. spreadów bankowych, a nie zmiany istoty umowy kredytowej. Innymi słowy, nie doszło do przekształcenia takiej umowy w umowę o kredyt walutowy. Powyższe zostało już potwierdzone w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego (zob. m.in. wyrok SN z 11 grudnia 2024 r., II CSKP 89/24), zatem nie została spełniona przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Nie zachodzi też potrzeba wykładni art. 189 k.p.c., gdyż istnienie możliwości wytoczenia dalej idącego powództwa (niż o ustalenie) nie świadczy o braku

interesu prawnego po stronie powodów w rozumieniu tego przepisu w sytuacji wieloletniego obowiązywania umowy, możliwości żądania przez pozwany bank realizacji płatności kolejnych rat oraz istnienia potrzeby uzyskania przez powodów podstawy do ostatecznych rozliczeń pomiędzy stronami (wyroki SN z 25 października 2023 r., II CSKP 835/23, z 25 listopada 2024 r., II CSKP 1110/24).

Kwestie podniesione przez skarżącego były już wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, nie tylko w orzeczeniach wskazanych przez Sąd drugiej instancji (wyroki SN z dnia 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22 i z dnia 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22), ale również we wcześniejszym orzecznictwie (zob. np. wyroki SN: z 4 października 2001 r., I CKN 425/00, z 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, z 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 101 i z 14 marca 2012 r., II CSK 252/11, OSNC 2012, nr 10, poz. 120), a także w sprawach dotyczących kredytów w walucie obcej (wyroki SN: z 26 maja 2022 r., II CSKP 19/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 47, z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 51).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach postępowania rozstrzygnięto stosownie do art. 98 § 1 i 3 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

(M.M.)

r.g.